

Мені нудно в хаті жити.
Ой вези ж мене із дому,
Де дагацько грому, грому,
Де гоняють все дівки,
Де гуляють парубки!

Зі старовинної легенди

Що за чарівний, що за розкішний літній день в Україні!
Які млюсно-спекотні ті години, коли полуцення сяє серед тиші
й сквару, і блакитний, незмірний океан, жагучою банею схи-
лившись над землею, здається, заснув, весь потонувши в со-
лодкій знемозі, пригортаючи й стискаючи її, красуню, в пові-
тряних обіймах своїх! На ньому ні хмаринки. В полі ні згуку.
Все мовби вимерло; вгорі тільки, в небесній глибині тремтить
жайворонок, і срібні пісні летять повітряними сходинками на

Сорочинський ярмарок

закохану землю, та зрідка кигикання чайки чи дзвінкий голос перепела відлунює в степу. Ліниво й бездумно, ніби гуляючи без мети, стоять підхмарні дуби, і сліпучі удари сонячного проміння запалюють цілі мальовничі маси листя, кидаючи на інші темну, як ніч, тінь, на яку тільки при великому вітрі бризкає золото. Смарагди, топази, сапфіри ефірних комах сиплються над строкатими городами, що обрамовані стрункими соняшниками. Сірі скирти сіна й золоті снопи хліба табором розташовуються в полі й мандрують його безкрайністю. Повигинане від ваготи плодів розлоге гілля черешень, сливи, яблунь, груш; небо, його чисте дзеркало – ріка в зелених, гордо піднятих рамцях... Яке повне розкоші й солодкої знемоги українське літо!

Такою розкішшю сяяв один із днів гарячого серпня року тисяча вісімсот... вісімсот... Так, років зо тридцять буде тому, коли шлях, верст за десять до містечка Сорочинців, кипів народом, що квапився з усіх околишніх і далеких хуторів на ярмарок. Зранку ще тяглися нескінченою валкою чумаки із сіллю та рибою. Гори горщиків, закутаних у сіно, поволі сунули, здається, нудьгуючи своєю неволею і темрявою; подекуди тільки яка-небудь розмальована яскраво миска чи макітра хвальковито висувалася з високо накопиченого на возі плоту і привертала розчулені погляди прихильників розкоші. Багато перехожих поглядало з заздрістю на високого гончаря, власника цих коштовностей, що, повільно ступаючи, йшов за своїм крамом, дбайливо закутуючи глиняних своїх чепурунів та залицянок осоружним для них сіном.

Самотою збоку тягся стомленими волами віз, навалений мішками, прядивом, полотном та всякою хатньою поклажею, за яким брів, у чистій полотняній сорочці і в засмальцьованих полотняних шароварах, його хазяїн. Лінивою рукою обтирав він піт, що градом котився з його смаглявого обличчя і навіть скапував з довгих вусів, напудрованих тим невмо-

лимим перукарем, що некликаний приходить і до красуні, і до потвори та силоміць пудрує уже кілька тисяч літ увесь рід людський. Поруч з ним ішла прив'язана до воза кобила, сумирний вигляд якої свідчив про похилий вік її. Багато зустрічних, і особливо молодих парубків, брались за шапку, порівнявшись із нашим дядьком. Однаке не сиві вуси й не поважна хода його змушувала їх це робити; досить було звести очі трохи вгору, щоб побачити причину такої шанобливості: на возі сиділа гарненька дочка з круглим личком, з чорними бровами, що рівними дугами зводилися над ясними карими очима, з безжурно усміхненими рожевими вустами, з зав'язаними на голові червоними і синіми стрічками, які, разом з довгими косами і пучком польових квітів, багатою короною лежали на її чарівній голівці. Все, здавалося, цікавило її; все було для неї чудне, нове... і гарненькі очка безперестанку бігали від одного дива до другого. Та як і не розбігатися тим оченятам! Уперше на ярмарку! Дівчина у вісімнадцять літ уперше на ярмарку!.. Та ніхто з перехожих і проїжджих не знов, як важко їй було вблагати батька взяти її з собою, який і душею радий був би зробити це раніш, якби не лиха мачуха, що навчилася тримати його в руках так само спритно, як він віжки своєї старої кобили, що пленталася тепер за довголітню службу на продаж. Невгамовна жінка!.. та ми забули, що вона тут сидить зверху на возі у пишній шерстяній зеленій кохті, на якій, ніби на горностаєвім хутрі, нашиті були хвостики, лише червоної барви, в дорогій плахті, що рябіла, мов шахівниця, і в ситцевім барвистім очіпку, що надавав якоїсь особливої поважності її червоному повному обличчю, по якому перебігало щось таке неприємне, таке дике, що кожний ту ж мить поспішав перевести збентежений погляд свій на веселеньке личко дочки.

Очам наших подорожніх почав уже відкриватися Псьол, здаля вже повівало прохолодою, яка здавалася відчутнішою

Сорочинський ярмарок

після виснажливої, руйнівної спеки. Крізь темно- і ясно-зелене листя недбало розкиданих по лузі осокорів, беріз і тополь забліскали вогненні, запнути холодом іскри, і річка-красуня велично оголила сріберні груди свої, на які розкішно падали зелені кучері дерев. Славільна, як вона в ті чарівні години, коли правдиве дзеркало так заздрісно вбирає в себе її сповнене гордощів і сліпучого блиску чоло, лілейні плечі й мармурову шию, затінену темною хвилею, що впала з русої голови, коли зневажливо відкидає вона одні прикраси, щоб замінити їх іншими, і вередуванню її краю нема – вона ледь не щороку міняла своє русло, вибираючи собі новий шлях і оточуючи себе новими різноманітними ландшафтами. Ряди млинів підіймали на важкі колеса свої широкі хвилі й потужно кидали їх, розбиваючи на бризки, обсипаючи пилом і сповнюючи шумом околицю. Віз зі знайомими нам пасажирами виїхав у цей час на міст, і ріка у всій красі та величі, як суцільне скло, розкинулась перед ними. Небо, зелені й сині ліси, люди, вози з горщиками, млини – все перекинулось, стояло й ходило дотори ногами, не падаючи в блакитну, прекрасну безодню. Красуня наша задумалася, дивлячись на розкішний краєвид, і забула навіть лузати свій сонях, біля якого сумлінно поралася усю дорогу, коли раптом слова: «Ой же ж гарна дівчина!» – вразили її вухо. Озирнувшись, побачила вона гурт парубків, що стояли на мосту, і серед них один, одягнений чепурніше за інших, в білій свитці і в сивій шапці з решетилівського смушку, узвівши у боки, молодецькі поглядав на проїжджих. Красуня не могла не помітити його засмаглого, але приемного обличчя й огняних очей, що, здавалося, намагалися прошити її наскрізь, і понурила очі при думці, що, може, якраз йому належало проказане слово.

– Славна дівчина! – казав далі парубок у білій свитці, не зводячи з неї очей. – Я віддав би все своє добро, щоб поцілувати її. А оно спереду й сатана сидить!